

**OILA VA MAKTAB O'RTASIDAGI HAMKORLIK: BOSHLANG'ICH
TA'LIMDA MUVAFFAQIYAT KALITI****Nosirova Zulfizar Ismatulla qizi**

Toshkent Kimyo Xalqaro Universiteti

Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi 4-kurs talabasi

**MAQOLA
MALUMOTI****ANNOTATSIYA:****MAQOLA TARIXI:**

Received: 26.08.2025

Revised: 27.08.2025

Accepted: 29.08.2025

KALIT SO'ZLAR:

boshlang'ich ta'lim,
oila-maktab hamkorligi,
ota-ona ishtiroki,
tarbiya, muloqot,
pedagogik hamkorlik,
mas'uliyat, ijtimoiy
moslashuv, o'quvchilar
faolligi, o'quv-tarbiya
sifati

Ushbu maqolada oila va maktab o'rtasidagi hamkorlikning boshlang'ich ta'limdagi ahamiyati, o'quvchilarning o'zlashtirishi, tarbiyasi hamda ijtimoiy moslashuvi jarayonidagi o'rni yoritilgan. Boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun ta'lim muhitining muvaffaqiyatli bo'lishi ko'p jihatdan ota-onalar va pedagoglar o'rtasidagi doimiy aloqa, hamkorlik va o'zaro ishonchga bog'liq. Maqolada o'zaro hamkorlik shakllari, samarali muloqot metodlari, oilaviy pedagogika tamoyillari, shuningdek, bu borada yuzaga keladigan muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari tahlil qilinadi. Ilmiy manbalar va amaliy tajribalarga tayanilgan holda samarali oila-maktab aloqalari boshlang'ich ta'lim sifatining oshishiga bevosita ta'sir qilishi isbotlanadi

Zamonaviy ta'lim tizimida o'quvchining muvaffaqiyati nafaqat maktabdagi dars jarayonlari, balki u bilan bog'liq bo'lgan tashqi omillar, ayniqsa oilaviy muhit bilan bevosita bog'liqdir. Ayniqsa, boshlang'ich ta'lim bosqichi bola shaxsining shakllanishida, bilimga bo'lgan munosabati, o'z-o'zini baholash va ijtimoiy moslashuv ko'nikmalarining rivojlanishida muhim rol o'ynaydi. Shu sababli o'quvchining ta'lim olishi, tarbiyalanishi va mustahkam bilimga ega bo'lishi uchun oila va maktab o'rtasidagi samarali hamkorlik zaruratga aylanmoqda.

Pedagogik jihatdan qaralganda, boshlang'ich sinfda bolaning maktabga moslashuvi, darslarga qiziqishi va bilimni o'zlashtirish darajasi ko'p hollarda ota-onaning maktab bilan qanday aloqada bo'lishiga, o'qituvchi bilan qanchalik hamkorlikda ishlashiga bog'liqdir. Shuningdek, ota-onaning farzand ta'lim-tarbiyasiga nisbatan munosabati, pedagogik saviyasi va mas'uliyat darajasi ham bu jarayonga ta'sir ko'rsatadi. Maktabning esa bu boradagi vazifasi – ota-onalarni ta'lim jarayoniga jalb etish, ularni xabardor qilish, maslahat berish va doimiy muloqotni yo'lga qo'yishdan iboratdir.

Ushbu maqolada aynan shu oila-maktab o'rtasidagi hamkorlikning shakllari, bosqichlari va muammolari tahlil qilinib, boshlang'ich ta'limda uni rivojlantirish bo'yicha tavsiyalar beriladi.

Oila va maktab o'rtasidagi hamkorlik boshlang'ich ta'lim tizimida bolalar rivojining muhim omillaridan biri hisoblanadi. Bolaning ilk ta'lim bosqichidagi muvaffaqiyati uning oilaviy muhitidan boshlanadi, ammo bu jarayon faqat oilada yoki faqat maktabda bo'lishi bilan cheklanmaydi. Aksincha, bu ikki muhitning uyg'unlashuvi, o'zaro muloqot va hamkorlikda ishlashi bolaning ijtimoiy, hissiy va intellektual rivojiga kuchli ta'sir ko'rsatadi.

Boshlang'ich ta'lim – bu bola hayotida maktabga birinchi qadamini qo'yadigan, ta'limga bo'lgan munosabati, o'zini baholashi, o'qishga nisbatan qiziqishi shakllanadigan bosqichdir. Bu davrda bola nafaqat o'qishni, balki ijtimoiy ko'nikmalar, muloqot madaniyati, mas'uliyat va mustaqillikni ham o'rganadi. Bu jarayonni o'qituvchi yolg'iz amalga oshira olmaydi. Ota-onaning faol ishtiroki, doimiy aloqasi va pedagogik jarayonda ishtirok etishi ta'lim samaradorligini oshiradi. Shuning uchun maktab va oila o'rtasida doimiy, ochiq va samimiy muloqot muhim ahamiyat kasb etadi.

Amaliyot shuni ko'rsatadiki, o'quvchilarning yutuqlari ota-onaning maktab bilan aloqasi kuchli bo'lgan hollarda yuqori bo'ladi. Chunki bunday hollarda bola har ikki taraf – maktab va oila tomonidan nazorat ostida bo'ladi, darsga tayyorgarligi, xulqi, salomatligi, qiziqishlari muntazam kuzatib boriladi. Ota-onaning farzandining o'qishi, darslarida muvaffaqiyatli bo'lishi bilan qiziqishi, uni rag'batlantirishi va zarur hollarda o'qituvchidan maslahat olishi bolaning bilimga nisbatan ijobiy munosabatini mustahkamlaydi.

Oila va maktab o'rtasidagi hamkorlikning shakllari turlicha bo'lishi mumkin. Eng oddiy shakli – ota-onalarni sinfdagi yig'ilishlarga jalb qilish, farzandining o'qishidagi yutuq va muammolari haqida ma'lumot berishdir. Biroq bu yetarli emas. Samarali hamkorlik uchun ota-onalarni dars jarayoniga jalb qilish, sinfdan tashqari tadbirlarda faol ishtirok ettirish, tarbiyaviy loyihalarda birgalikda ishlash, ota-onalarning fikr va mulohazalarini tinglash,

ularni eshitish va hurmat qilish muhimdir. Ba'zi maktablarda "Ota-onalar kuni", "Ochiq eshiklar kuni", "Ustoz va ota-ona hamkorligi" kabi tadbirlar yaxshi samara bermoqda. Bu orqali nafaqat bola, balki o'qituvchi va ota-ona o'rtasidagi ishonch mustahkamlanadi.

Boshqa tomondan, o'qituvchi ham o'z faoliyatida ota-onalarning turli pedagogik daraja va hayotiy tajribaga ega ekanini inobatga olgan holda ishlashi kerak. Barcha ota-onalar ham pedagogik jihatdan savodli emas, ayrim hollarda esa maktab va ta'lim jarayoniga nisbatan befarq bo'lishlari mumkin. Bunday holatlarda o'qituvchining yondashuvi muhim bo'ladi. U ota-onani yomonlamasdan, uni jalb etish, farzandining rivojiga befarq bo'lmaslikka undashi, mas'uliyat hissini uyg'otishi lozim. Aynan o'qituvchi ota-onaning pedagogik madaniyatini shakllantirishda asosiy vositachidir.

Ota-onalar bilan individual suhbatlar, telefon orqali aloqa, sinf uchun onlayn guruhlar yaratish, ota-onalarga psixologik-pedagogik maslahatlar berish, farzandining salohiyatini rivojlantirish bo'yicha tavsiyalar berish – bularning barchasi oila va maktab o'rtasidagi uzviy aloqani mustahkamlaydi. Biroq bu jarayonda o'ta qat'iy nazorat yoki tazyiq emas, balki hamkorlik, ishonch va o'zaro hurmat ustuvor bo'lishi kerak.

Zamonaviy texnologiyalar yordamida ota-onalar bilan muloqotni yanada kuchaytirish imkoniyati mavjud. Elektron kundaliklar, ijtimoiy tarmoqlardagi sinf guruhlari, elektron xat-xabarlar, onlayn maslahatlar — bularning barchasi ota-onaning maktab hayotidagi ishtirokini real vaqt rejimida ta'minlashga xizmat qiladi. Ammo bu imkoniyatlardan foydalanishda maxfiylik, madaniyat va sog'lom muloqot tamoyillari unutmaslik kerak.

Bundan tashqari, oilaning tarbiyaviy salohiyatini oshirish maqsadida maktablar doirasida ota-onalar uchun seminar, trening, davra suhbatlari, psixologik treninglar tashkil etish mumkin. Bu nafaqat ularning pedagogik savodxonligini oshiradi, balki farzandi bilan munosabatlarni sog'lomlashtirishga, darsdan tashqari vaqtni mazmunli tashkil etishga ham yordam beradi.

Ba'zi hollarda maktab va oila o'rtasida tushunmovchiliklar, nizolar, kelishmovchiliklar yuzaga kelishi mumkin. Bunday vaziyatlarda tomonlar o'z manfaatidan ko'ra bolaning manfaatini birinchi o'ringa qo'ygan holda murosaga kelishlari, bir-birini eshitish va tushunishga intilishlari muhimdir. Chunki nizolar, keskin bahslar, bola oldida bir-birini tanqid qilish — o'quvchining ruhiy holatiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Shunday vaziyatlarda maktab psixologi, ijtimoiy pedagog yoki homiylik kengashlari vositachilik qilishi lozim.

Xulosa qilib aytganda, oila va maktab o'rtasidagi hamkorlik – boshlang'ich ta'limdagi muvaffaqiyatning asosiy omillaridan biridir. Bu hamkorlik nafaqat bolaning bilim darajasiga, balki uning tarbiyasiga, ijtimoiy munosabatlariga, o'z-o'ziga ishonchiga va

shaxsiy kamolotiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Pedagogik amaliyotda bu hamkorlikka ongli yondashuv, tizimlilik va o'zaro hurmat asosida qaralgan taqdirdagina kutilgan natijalar kuzatiladi.

Oila va maktab o'rtasidagi samarali hamkorlik boshlang'ich ta'lim bosqichidagi o'quvchilar muvaffaqiyatining asosiy omillaridan biridir. Bola hayotidagi dastlabki ta'lim tajribasi uning kelajakdagi bilimga, o'qishga va ijtimoiy muhitga bo'lgan munosabatini shakllantiradi. Shu sababli, o'qituvchi va ota-ona o'rtasidagi o'zaro ishonch, muntazam aloqa, pedagogik hamkorlik bola shaxsining har tomonlama rivojlanishiga yordam beradi. Ota-onaning ta'lim jarayoniga jalb qilinishi, maktab faoliyatiga befarq bo'lmasligi bolaning motivatsiyasi, javobgarligi va o'z-o'ziga ishonchini mustahkamlaydi. Maktab esa o'z navbatida ota-onalarni pedagogik jihatdan qo'llab-quvvatlashi, ularga maslahat va axborot berish tizimini yo'lga qo'yishi zarur. Xulosa qilib aytganda, oila va maktab o'rtasidagi doimiy va tizimli hamkorlik boshlang'ich ta'limda nafaqat o'quv muvaffaqiyatini, balki sog'lom, faol va ongli shaxs kamolotini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. – Toshkent, 2020.
2. Nishonova S. N. Pedagogik texnologiyalar. – Toshkent: "Yangi asr avlodi", 2021.
3. Jalolova R. va boshqalar. Pedagogika asoslari. – Toshkent: "Ilm ziyo", 2022.
4. Musurmonova O. B. Boshlang'ich ta'lim pedagogikasi. – Toshkent: "Fan", 2020.
5. Toshpulatova G. Oila va maktab hamkorligi masalalari. // "Boshlang'ich ta'lim jurnali", 2023, №1.
6. Abdurkarimova G. Ijtimoiy pedagogika. – Toshkent: TDPU, 2021.
7. Epstein, J. L. (2001). School, Family, and Community Partnerships. – Boulder: Westview Press.
8. Hoover-Dempsey K. V., Sandler H. M. Parental Involvement in Children's Education. – ERIC Digest, 1997.
9. <https://edu.uz> – O'zbekiston Respublikasi Ta'lim vazirligi rasmiy sayti
10. <https://ziyonet.uz> – Ziyonet ta'lim portali